

УДК 930.1:316.4.063.7(477.6)

ВИСВІТЛЕННЯ РЕПРЕСИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖБЕЗПЕКИ СРСР У ДОНБАСІ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ

ОЛЕНА ЛУГОВА,

аспірант кафедри "Історія України" Донецького національного університету

У статті досліджуються основні історіографічні тенденції вивчення політичних репресій повоєнних часів у Донбасі. Автор аналізує публікації дослідників, які, використовуючи різні підходи, намагались з'ясувати хід та масштаби діяльності органів держбезпеки в СРСР після війни на регіональному рівні. На основі аналізу сучасної української історіографії з питань репресивної діяльності органів державної безпеки СРСР у Донбасі доводиться відсутність комплексного дослідження регіонального рівня політичних репресій у повоєнну добу.

Ключові слова: історіографія, репресії, органи державної безпеки, наукові дослідження.

Постановка проблеми та стан її вивчення. В умовах появи все більшої кількості наукових досліджень з теми масових політичних репресій відбувається актуалізація ролі історіографічного аналізу та вироблених ним прийомів та методів. Адже аналіз історичних досліджень надає матеріал для розуміння функціонування історичного знання й ролі окремих дослідників у його розвитку.

Спробу розглянути в комплексі історіографію політичних репресій у Донбасі за радянських часів зробив В. М. Нікольський [1]. Однак дослідник зосередився на працях, присвячених політичним репресіям у другій половині 30-х років, оминувши відповідні дослідження про події повоєнного часу.

У багатьох історіографічних працях досліджуються репресії в період їх найбільшої масовості в загальноукраїнському просторі - кінця 20-х - до початку 50-х років ХХ ст. Так, феномен масових політичних репресій частково висвітлили у своїх публікаціях Р. Подкур [2], О. Рубльов [3], Ю. Шаповал [4]. Одним із найбільш повних історіографічних оглядів історичних праць із теми політичних репресій вважається огляд, розміщений у монографії В. М. Нікольського "Репресивна діяльність органів держбезпеки СРСР в Україні 1920-1950-х рр.: статистичний аспект" [5].

Протягом останнього часу було захищено дисертаційне дослідження А. О. Щелкунова, присвячене пізньорадянській історіографії політичних репресій 1920-х - початку 1950-х років [6]. Також цей дослідник опублікував ряд статей, присвячених зазначеній проблематиці [7]. Однак його історіографічний огляд не охоплює історичних праць щодо репресій у повоєнний період, особливо на регіональному рівні.

Історіографічні праці більш раннього періоду стосуються репресій в Україні, які відбувалися до війни, а тому не можуть бути залучені до нашого огляду.

Метою статті є виявити та проаналізувати основні проблеми історіографії політичних репресій у повоєнний період на Донбасі, визначаючи наявні актуальні проблеми історичних досліджень із репресив-

ної діяльності органів держбезпеки після війни на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Існує цілий пласт робіт, присвячених проблемам політичних репресій в Україні в різні періоди. Більшість цих праць розкривають перебіг історичних подій, пов'язаних із репресіями в хронологічних рамках кінця 1920-х - початку 1950-х років, що обумовлено найбільшою їх масовістю саме в цей час. Ці історичні праці почали виходити із середини 1980-х років, коли була легалізована раніше заборонена тема політичних репресій у радянському суспільстві. Свідченням цього було створення "Комісії Політбюро ЦК КПРС з додаткового вивчення матеріалів, пов'язаних із репресіями, що мали місце в період 30-40-х та початку 50-х років" та доповідь М. Горбачова "Жовтень і перебудова: революція продовжується" [8].

Саме відтоді було видано багато праць із "репресивної" проблематики, які систематизовано дослідниками в численних бібліографічних покажчиках [9].

Протягом останнього десятиліття видавались праці, у центрі уваги яких були проблеми регіональної специфіки репресивної практики державної влади [10]. Однак дуже невелика їх кількість стосується репресій у Донбасі після закінчення Другої світової війни й до розпаду радянської держави.

Зупинимось на аналізі сучасних українських досліджень, присвячених репресіям у Донбасі в повоєнний час.

Першою науковою публікацією з теми політичних репресій на Донбасі можна вважати тези виступів на V Всеукраїнській конференції з історичного краєзнавства в Кам'янці-Подільському (жовтень, 1991 рік) [11]. На цій конференції працювала секція "Масові репресії 20-30-х - початку 50-х рр. в Україні". У роботі секції брали участь і донецькі науковці (Р. Д. Лях, М. П. Троян, А. М. Харківський), однак теми їхніх доповідей стосувались політичних репресій 30-х років і не торкалися повоєнного часу.

Комплексне дослідження політичних репресій на Донеччині та Луганщині розпочалося після прийнят-

тя постанов Президії Верховної Ради України від 6 квітня 1992 р. та Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1992 р. про видання серії книг "Реабілітовані історією" [12]. Із цього часу діяльність головної редколегії науково-документальної серії цих книг, очолювана академіком НАН України П. Т. Троньком, є прикладом системного вивчення політичних репресій 1920-1980-х рр. в Україні.

Тож і в Донецькій області було створено науково-редакційну групу під керівництвом заслуженого працівника культури А. М. Сабіни. До її складу увійшли доктори історичних наук О. М. Бут, З. Г. Лихолобова, Р. Д. Лях, В. М. Нікольський, кандидат історичних наук В. П. Шевченко, на той час співголова Донецького "Меморіалу" Б. Ф. Парсенюк, колишні працівники органів держбезпеки І. М. Головатюк, В. М. Макаров. Розпочалась робота зі складання карток реабілітованих осіб на основі вивчення архівно-слідчих справ, що зберігаються в архіві Управління Служби безпеки України в Донецькій області.

Протягом десяти років вивчалися архівно-слідчі справи осіб, яких незаконно репресували в часи радянської влади. Результатом цієї роботи став вихід дев'яти томів книг "Реабілітовані історією. Донецька область", де опубліковані в алфавітному порядку імена осіб, яких репресували за політичними мотивами в радянські часи.

До першого тому серії "Реабілітовані історією" [13], до якого увійшла збірка "Правда через роки..." (ця збірка виходить періодично й присвячена репресіям на Донбасі протягом усього радянського часу [14]), були надруковані нариси про окремих людей, що стали жертвами політичних репресій після війни. Авторами цих нотатків були В. О. Шевченко [15], Г. М. Захарова [16], І. Ф. Руденко-Запорожець [17], Б. Ф. Парсенюк [18]. Автор вступної статті, доктор історичних наук В. М. Нікольський висвітлив особливості політичного терору на Донбасі, його масштаби, напрямки, соціально-демографічні наслідки, а також найбільш резонансні справи незаконно репресованих у повоєнні часи [19].

Подібна робота, результатом якої стала серія книг, була проведена також у Луганській області [20]. В алфавітному порядку в цих збірниках згадується імена незаконно засуджених протягом радянської доби осіб. Біографічні дані цих людей доповнюються нарисами і спогадами незаконно засуджених і пізніше реабілітованих громадян, що дотримувалися своїх, відмінних від нав'язуваних владою поглядів на шляхи розбудови країни.

Дослідником, який зробив найбільший внесок у вивчення репресивної діяльності органів державної безпеки СРСР на Донеччині в повоєнний період, є В. М. Нікольський. Він обрав для своїх досліджень проблему реальної спрямованості політичних репресій на певні соціальні, національні, фахові групи населення регіону. При цьому врахував інші соціально-демографічні показники, що характеризували жертв політичних переслідувань різних періодів радянської влади, в тому числі й після війни. Отримані з регіону Донбасу дані про репресованих порівнюються ним з відповідними даними з інших регіонів України.

Наукові доробки В. М. Нікольського узагальнені ним у монографічному дослідженні "Репресивна діяльність органів держбезпеки СРСР в Україні (кінець 1920-х - 1950-ті рр.): історико-статистичне дослідження" [21], а також у ряді статей у наукових

журналах: "Політичні репресії 1946-1980 рр. в Донбасі" [22], "Органи державної безпеки на Донеччині в роки Великої Вітчизняної війни: статистика дій" [23], "Динаміка репресивної діяльності органів державної безпеки в Україні в 1943-1957 рр." [24], "Статистика соціального складу репресованих радянськими органами державної безпеки в 1943-1957 рр. (за документами Державного архіву СБ України)" [25], "Вироки та рішення судів та позасудових органів щодо репресованих в Україні з політичних мотивів наприкінці 1920-х - упродовж 1950-х рр.: кількісні характеристики" [26], "Кількісні оцінки результатів репресивної діяльності органів державної безпеки в Україні в роки Великої Вітчизняної війни" [27], "Вироки та рішення щодо засуджених з політичних мотивів на Україні в період Великої Вітчизняної війни (кількісні аспекти)" [28]. У цих працях автор торкається питань політичних репресій на Донеччині в повоєнний час, особливо їх статистико-демографічного аспекту, що є принциповим. Адже саме такий підхід дозволяє встановити реальні жертви репресій радянських часів.

Також цей дослідник вивчав проблеми функціонування кадрів органів держбезпеки Донеччини [29] та юридичні аспекти їхньої діяльності [30].

Багато часу історик присвятив вивченню архівно-слідчих справ репресованих після війни мешканців Донеччини. Однією з найбільш цікавих є справа відомого дисидента - вихідця з Донецької області - Олексі Тихого. На основі аналізу даних архівно-слідчої справи репресованого дисидента В. Нікольський написав статтю, присвячену історії незаконного переслідування інакодумця [31].

Певною мірою висвітлює питання репресій 1950-х - початку 1990-х років на Донбасі А. М. Русначенко [32]. Однак події, пов'язані з політичними репресіями, автор розглядає в контексті національно-визвольного руху в Україні в зазначений період. У цьому розділі своєї праці історик розповідає про діяльність підпільної організації Євгена Доніченка в м. Сталіно та спробу макіївського шахтаря Володимира Клебанова створити незалежну профспілку [33].

Також питань політичних репресій повоєнної доби в контексті національно-визвольного руху в Україні торкається дослідник О. Г. Бажан [34]. У своїх статтях [35] науковець аналізує діяльність на Донеччині таких антирадянських організацій, як "Союз борців за визволення України" (середина 1950-х рр., м. Шахтарськ), "Партія національного прогресу" (кінець 1970-х - початок 80-х рр., м. Горлівка), Підпільний центр "Свобода" (м. Костянтинівка) [36], що дає підстави досліднику називати Донбас одним із центрів опозиційного руху в Україні [37].

Багато для висвітлення трагічних подій в історії Донбасу зробило громадське об'єднання "Донецький Меморіал". Так, під егідою цієї організації вийшла збірка "Репресована наука Донбасу" [38], присвячена незаконно засудженим діячам науки в радянські часи до і після Великої Вітчизняної війни.

Також разом з історико-просвітницькою організацією "Меморіал" у м. Маріуполі дослідниця Галина Захарова у 2000 році видала книгу з назвою "Маріупольська трагедія. О жертвах політичних репресій Маріуполя і Приазов'я" [39]. Очолюючи з 1991 до 2002 року комісію міськради з питань відновлення прав реабілітованих громадян, вона змогла відновити імена сотень маріупольців, які були репресовані за політичними мотивами за весь пері-

од радянської влади. Дослідниця вела копітку роботу з розшуку документів, що збереглися в родичів репресованих, і свідчень очевидців репресивної діяльності органів держбезпеки в м. Маріуполі. Результатом цієї роботи і стала названа праця. Її продовженням є книга "Всех поименно назвать: о жертвах политического террора Мариуполя и Приазовья" [40], де вміщений перелік (декілька сотен) імен жертв політичного терору міста Маріуполя та сіл Приазов'я Донецької області з 1917 до 1991 року. У цьому списку містяться довідки про репресованих: прізвище, рік народження, національність, місце роботи, посада, дата арешту, рік реабілітації.

Також існує публіцистичний доробок, який характеризує діяльність органів держбезпеки в різних районах Донбасу. А. Камінчук присвятив одну з таких публікацій репресованому органами НКВС у 1944 році письменнику Павлу Нанієву, який частину свого трудового шляху провів у с. Ямпіль Краснолиманського району Донецької області [41].

З питаннями репресивної діяльності органів держбезпеки тісно пов'язані й проблеми подальшої реабілітації жертв політичних репресій. Цій тематиці присвятив свої дослідження Л. Місінкевич. Зокрема, одна з його публікацій присвячена реалізації Державної програми увічнення пам'яті жертв політичних репресій саме в областях України, у тому числі на Донеччині й на Луганщині [42].

Більш об'єктивно уявити діяльність репресивного апарату радянської держави в повоєнну добу допомагають документи, уміщені в другому томі "Хрестоматії з історії пенітенціарної системи України (1928-1956)" [43]. У книзі представлені тексти історико-правових джерел, публікації в ЗМІ, доповіді, звіти, що дають можливість проаналізувати процес функціонування карної системи радянської України від початку періоду масових репресій до ліквідації табірної системи СРСР.

Таким чином, ми можемо зробити **висновок** про достатньо великий доробок дослідників, що вивчають проблеми політичних репресій на Донбасі за радянських часів.

Однак слід зазначити, що основний акцент було зроблено на вивченні політичних репресій другої половини 30-х рр., тоді як практика незаконного застосування в повоєнний період ледь окреслена. Ті дослідники, які торкались теми діяльності органів держбезпеки після Другої світової війни, в основному зосереджували свою увагу на вивченні кількісних характеристик політичних репресій радянських часів або розглядали їх у контексті опозиційного руху в Україні. Комплексне дослідження діяльності репресивних органів держбезпеки в Донбасі, що охоплювало б час після закінчення війни й до розпаду радянської держави відсутнє. Існують лише окремі статті, присвячені різним аспектам історії політичних репресій у Донбасі в повоєнні часи.

Також варто зауважити, що вивчення наукової літератури з теми політичних репресій має великі перспективи. Адже під впливом дослідження історичної літератури та публіцистики з приводу політичних репресій можна знайти відповіді на багато питань сьогодення.

Особливістю сучасного історіографічного дискурсу з наведеної проблематики має стати увага до особливостей репресивної практики в різних регіонах радянської України і не тільки в період їх найбільшої масовості, але й у повоєнну добу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нікольський В. М. Історіографія репресивної діяльності органів держбезпеки на Донеччині радянських часів / В. М. Нікольський // Вісник Донецького університету. - 2000. - Вип. 2. - С. 268-273. - (Сер. Б. Гуманітарні науки).
2. Подкур Р. Ю. Історіографія політичних репресій в Україні (друга половина 1980-х-1990-ті рр.) / Р. Ю. Подкур, О. С. Рубльов // Політичні репресії в Україні (1917-1980-ті рр.) : бібліографічний покажчик / [авт. вступ. стат.: С. Білокінь, Р. Подкур, О. Рубльов ; упоряд.: С. Калитко, Р. Подкур, О. Рубльов, Л. Шевченко]. - К., 2007. - 456 с.; Подкур Р. Ю. Політичні репресії в історіографії другої половини 80-х - початку 90-х рр. XX ст. / Р. Ю. Подкур // Історія України : Маловідомі імена, події, факти : зб. статей. - К., 2004. - Вип. 28. - С. 471-485.
3. Рубльов О. Дослідження проблем тоталітарного минулого у сучасній українській історіографії: до постановки проблеми / О. Рубльов // Історіографічні дослідження в Україні. - Вип. 10: Об'єднаний вип. Зб. наук. праць на пошану акад. В. А. Смолія : у 2-х чч. / [відп. ред. М. Ф. Дмитрієнко, Ю. А. Пінчук]. - К., 2000. - Ч. 2 : Історіографія. - С. 237-238.
4. Шаповал Ю. Сучасна історіографія тоталітаризму в Україні: здобутки і проблеми / Ю. Шаповал // Генеза. - 2004. - № 1. - С. 112-122.
5. Нікольський В. М. Репресивна діяльність органів державної безпеки СРСР в Україні (кінець 1920-х - 1950-ті рр.) : історико-статистичне дослідження / В. Нікольський. - Донецьк : ДонНУ, 2003. - 624 с.
6. Щелкунов А. О. Політичні репресії кінця 1920-х - початку 1950-х років в пізньорадянській історіографії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.06 "Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни" / А. О. Щелкунов. - Дніпропетровськ, 2012. - 20 с.
7. Щелкунов А. О. Тернистий шлях дослідження політичних репресій (друга половина 1980-х рр.) / А. О. Щелкунов // Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Теорія. Методика. Практика : міжвуз. зб. наук. праць / [ред. кол. : А. Г. Болебрух (відп. ред.) та ін.]. - Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2009. - С. 254-261; Щелкунов А. О. Роль історичної публіцистики 1989-1991 рр. у дослідженні масових політичних репресій кінця 1920-х - початку 1950-х рр. / А. О. Щелкунов // Глея : наук. вісник / [гол. ред. В.М. Вашкевич]. - К. : ВІР УАН, 2011. - Вип. 51. - С. 177-182.
8. Щелкунов А. О. Політичні репресії кінця 1920-х - початку 1950-х років в пізньорадянській історіографії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.06 "Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни" / А. О. Щелкунов. - Дніпропетровськ, 2012. - С. 6.
9. Політичні репресії в Україні (1917-1980 рр.). Бібліографічний покажчик / [авт. вступ. статей : С. Білокінь, Р. Подкур, О. Рубльов]. - Житомир : Полісся, 2007. - 456 с.; Репресії в Україні (1917-1990 рр.) : наук.-доп. бібліограф. покажчик / [авт.-упор. : С. К. Бабич, В. В. Патока]. - К. : Смолоскип, 2007. - 519 с.
10. Рубльов О. С. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914-1939 рр.) / О. С. Рубльов. - К. : Ін-т історії НАН України, 2004. - 648 с.; Шитюк М. М. Масові репресії проти населення Півдня України в 20-50-ті роки XX ст. / М. М. Шитюк. - К. : Тетра, 2000. - 534 с.; Политические репрессии в Крыму (1920-1940-е годы) / [Омельчук Д. В., Акулов М. Р., Вакатова Л. П., Шевцова Н. Н., Юрченко С. В.]. - Симферополь : ИТАКА, 2003. - 265 с.; Ковтун Г. Масові незаконні репресії 20-х - початку 50-х р. на Полтавщині / Г. Ковтун, В. Войналович, Ю. Данилюк // Реабілітовані історією. - К. ; Полтава : Рідний край, 1992. - С. 5-49.
11. Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України : V Всеукраїнська конференція (жовтень 1991 р.) : тези доповідей і повідомлень. - К. ; Кам'янець-Подільський, 1991. - С. 268-307.
12. Реабілітовані історією : у 27 т. - Книга перша : Донець-

ка область. Науково-документальні нариси. - Донецьк : Вид-во КП "Реґіон", 2004. - С. 4.

13. Там само.
14. Правда через роки : статті, спогади, документи / [упоряд. А. М. Сабіна ; редкол. : А. П. Ключев (гол.) та ін. ; Донецька обл. редколегія тому "Реабілітовані історією", Донецьк. обл. комітет у справах преси та інформації]. - Донецьк : Либідь, 1995. - Вип. 1. - 128 с.; Вип. 2 / [упоряд. : О. М. Бут, А. М. Сабіна ; редкол. : В. І. Теличко (гол.) та ін.]. - Донецьк : Реґіон, 1998. - 191 с.; Вип. 3. - 174 с.; Вип. 4 / [упоряд. : А. М. Сабіна, В. О. Шевченко ; редкол. : О. М. Гурбич (гол.)]. - 2000. - 197 с.; Вип. 5. - 2001. - 248 с.
15. Реабілітовані історією : у 27 т. - Книга перша : Донецька область. Науково-документальні нариси. - Донецьк : Вид-во КП "Реґіон", 2004. - С. 496-499.
16. Там само. - С. 500-503.
17. Там само. - С. 504-508.
18. Там само. - С. 509-512.
19. Там само. - С. 9-73.
20. Реабілітовані історією : наук.-докум. серія книг : у 27 тт. / [гол. редкол. : П. Т. Тронько (голова) та ін.]. - Кн. 1 : Луганська область / [ред.-упоряд. В. В. Михайличенко]. - Луганськ, 2004. - 736 с.; Кн. 2. - 2005. - 701 с.
21. Нікольський В. М. Репресивна діяльність органів державної безпеки СРСР в Україні (кінець 1920-х - 1950-ті рр.) : історико-статистичне дослідження / В. Нікольський. - Донецьк : ДонДУ, 2003. - 624 с.
22. Нікольський В. М. Політичні репресії 1946-1980 рр. в Донбасі / В. М. Нікольський // Вісник Донецького університету. - 1999. - Вип. 1. - С. 76-82. - (Сер. Б. Гуманітарні науки).
23. Нікольський В. М. Органи державної безпеки на Донеччині в роки Великої Вітчизняної війни : статистика дій / В. М. Нікольський // Історичні і політологічні дослідження. - 2000. - № 1. - С. 156-161.
24. Нікольський В. М. Динаміка репресивної діяльності органів державної безпеки на Україні в 1943-1957 рр. / В. М. Нікольський // Історичні і політологічні дослідження. - 2002. - № 1. - С. 136-144.
25. Нікольський В. М. Статистика соціального складу репресованих радянськими органами державної безпеки у 1943-1957 рр. (за документами Державного архіву СБ України) / В. М. Нікольський // 3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. - 2003. - № 1. - С. 103-129.
26. Нікольський В. М. Вироки та рішення судів та позасудових органів щодо репресованих в Україні з політичних мотивів наприкінці 1920-х - упродовж 1950-х рр. : кількісні характеристики / В. М. Нікольський // Історичні і політологічні дослідження. - 2003. - № 3/4 - С. 194-198.
27. Нікольський В. М. Кількісні оцінки результатів репресивної діяльності органів державної безпеки в Україні в роки Великої Вітчизняної війни / В. М. Нікольський // Історичні і політологічні дослідження. - 2003. - № 5/6. - С. 113-119.
28. Нікольський В. М. Вироки та рішення щодо засуджених

з політичних мотивів на Україні в період Великої Вітчизняної війни (кількісні аспекти) / В. М. Нікольський // Історичні і політологічні дослідження. - 2005 - № 1. - С. 159-164.

29. Нікольський В. Кадри Держбезпеки Донеччини на початку 1970-х рр. / В. Нікольський // Історія України: Маловідомі імена, події, факти : зб. статей. - К. : Рідний край, 2001. - Вип. 12. - С. 475-487.

30. Нікольський В. Історичні аспекти юридичних підвалин політичних репресій 1941-1980-х рр. в Україні / В. Нікольський // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки : міжвід. зб. наук. праць. - Вип. 8. - С. 444-451.

31. Нікольський В. Ще раз про "Думки..." Олекси Тихого: Хроніка життя та боротьби - мовою документів / В. Нікольський // Донбасс. - 1993. - № 1-2. - С. 112-116.

32. Русначенко А. М. Національно-визвольний рух в Україні : середина 1950-х - початку 1990-х років / А. М. Русначенко. - К. : Вид. ім. Олени Теліги, 1998. - 720 с.

33. Там само. - С. 236-246.

34. Бажан О. Г. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х - 1980-ті рр.) / О. Г. Бажан, Ю. З. Данилюк ; [наук. ред. О. П. Реєнт]. - К. : Рідний край, 2000. - 233 с.

35. Бажан О. Г. Донбас в історії дисидентського руху в Україні / О. Г. Бажан // Історія України: маловідомі імена, події, факти : зб. статей. - 2001. - Вип. 19. - С. 234-241; Бажан О. Переслідування інакодумства в Український РСР в другій половині 1960-х років / О. Бажан // Проблеми історії України : факти, судження, пошуки : міжвід. зб. наук. праць. - К., 2003. - Вип. 7 : Спеціальний. - С. 454-464.

36. Бажан О. Переслідування інакодумства в Український РСР в другій половині 1960-х років / О. Бажан // Проблеми історії України : факти, судження, пошуки : міжвід. зб. наук. праць. - К., 2003. - Вип. 7 : Спеціальний. - С. 461.

37. Там само. - С. 462.

38. Борбачова Л. В. Репресированная наука Донбасса [Донецкий индустриальный институт] / Л. В. Борбачова. - Донецк : Донецкий мемориал, 2004. - 64 с.

39. Захарова Г. Мариупольская трагедия. О жертвах политических репрессий Мариуполя и Приазовья / Г. Захарова. - Мариуполь : Газ. "Приазовский рабочий", 2000. - 274 с.

40. Захарова Г. М. Всех поименно назвать : (О жертвах политического террора г. Мариуполя и Приазовья) / Г. М. Захарова. - Мариуполь : Газ. "Приазов. рабочий", 2002. - 200 с.

41. Камінчук А. Давно вже навідувався на рідну Ямпільщину : [Про репресованого письменника П. Нанієва, народ. в с. Біла] / А. Камінчук // Ямпільські вісті. - 1994. - 29 червня.

42. Місінкевич Л. Л. Реалізація в областях Державної програми увічнення пам'яті жертв політичних репресій / Л. Л. Місінкевич // Історія України : маловідомі імена, події, факти : зб. статей. - К., 2004. - Вип. 25. - С. 387-395.

43. Хрестоматія з історії пенітенціарної системи України / [упор. І. І. Резнік]. - Донецьк : ТОВ "Східний видавничий дім", 2011. - 510 с.

O. Luhova

SANCTIFYING OF REPRESIVNOY ACTIVITY OF ORGANS OF STATE SECURITY OF THE USSR IN DONBASE IN A POST-WAR PERIOD IN MODERN UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY

In the article the basic historiography tendencies of study of political repressions of post-war times are probed in Donbasse. An author analyses the publications of researchers, which, using different approaches, tried to find out motion and scales of activity of organs of state security of the USSR after war at regional level. In the article on the basis of analysis of modern Ukrainian historiography on questions repressive activity of organs of state security of the USSR in Donbas there is absence of complex research of regional level of political repressions in post-war days

Key words: historiography, repressions, organs of state security, scientific researches.

© О. Лугова

Надійшла до редакції 15.10.2012